

WPLYW PAŃSTWA NA OBSADĘ STANOWISK KOŚCIELNYCH W LATACH 1950-1972 NA PRZYKŁADZIE DZIAŁAŃ ADMINISTRACJI WYZNANIOWEJ W ZIELONEJ GÓRZE WOBEC KOŚCIOŁA GORZOWSKIEGO

Priorytetem władzy komunistycznej w Polsce było wyeliminowanie Kościoła z życia publicznego i uformowanie nowego „socjalistycznego człowieka”. Jednym ze sposobów osiągnięcia tego celu były próby administracyjnego ograniczania podstawowego prawa rządców diecezji do swobodnego mianowania na stanowiska kościelne. Administracja wyznaniowa Polski Ludowej starała się w ten sposób doprowadzić do obsadzenia stanowisk kościelnych, zwłaszcza w kuriach, seminariach i na parafiach, księżmi uległymi władzy państwowej mając nadzieję na stworzenie kościoła narodowego, niezależnego od decyzji Stolicy Apostolskiej.

Jako pierwszy do realizacji tego celu posłużył dekret z dnia 9 lutego 1953 r. Wprowadzał on nadzór władz państwowym nad tworzeniem, przekształcaniem, znoszeniem i obejmowaniem duchownych stanowisk kościelnych oraz umożliwiał usuwanie niewygodnych duchownych z zajmowanych urzędów. Kolejny dekret został wydany 31 grudnia 1956 r. Nie znosił on nadzoru państwa nad tworzeniem i obsadzaniem stanowisk kościelnych, ale liberalizował istniejące dotąd przepisy. Stał się jednak na długie lata narzędziem do ograniczenia polityki personalnej Kościoła.

Stosowanie obydwu dekretów zostało przedstawione w artykule na przykładzie działań administracji wyznaniowej w Zielonej Górze wobec Kościoła gorzowskiego, ponieważ był on uważany przez władze państwowe za najbardziej wrogi pod względem przestrzegania ich postanowień. Dużą zasługą w tym biskupa Wilhelma Pluty, który obsadzał parafie według swojej woli i bronił księży prześladowanych przez totalitarny system oraz tworzył tzw. wikariaty eksponowane, w których zamieszkiwał wikariusz formalnie zależny od administratora parafii, a praktycznie prowadzący samodzielny ośrodek duszpasterski.

Zdecydowanej postawie duchowieństwa i świeckich należy przypisać również fakt, że Wydziałowi do Spraw Wyznań w Zielonej Górze nie udało się eksperyment z utworzeniem niezależnej od struktur kościelnych parafii w Gądkowie Wielkim, wobec czego – na podstawie analizy zachowanych dokumentów archiwalnych - należy wyciągnąć wniosek, że zielonogórska administracja wyznaniowa mimo znacznego nakładu sił i środków nie uzyskała znacznego wpływu na obsadzanie stanowisk kościelnych.

THE INFLUENCE OF THE STATE ON THE STAFFING OF ECCLESIASTICAL POSTS BETWEEN 1950 AND 1972 ON THE EXAMPLE OF THE ACTIVITY OF STATE ADMINISTRATION IN ZIELONA GÓRA TOWARDS THE GORZÓW CHURCH

The priority of the communist authorities in Poland was to eliminate the Church from public life and to form a new “socialist person”. One of the ways of achieving that aim were the attempts to curb the basic right of diocesan authorities to freely choose candidates for ecclesiastical posts. In that way, the ecclesiastical administration of the People's Republic of Poland intended to staff ecclesiastical posts, especially in curias, seminaries and parishes, with priests submissive to the state authorities, hoping to create a national church that would be autonomous from the decisions of the Holy See.

The first step designed to help achieve this goal was the decree of 9 February, 1953. It introduced the supervision of the state authorities over creating, transforming, abolishing and taking ecclesiastical posts and made it possible to remove inconvenient priests from their positions. The next decree was issued on 31 December, 1956. It did not abolish the state's supervision over creating and staffing ecclesiastical posts, but liberalized the existing regulations. However, it was an instrument for restricting the personal politics of the Church for many years.

The application of both decrees is presented in the article on the example of the activity of the ecclesiastical administration in Zielona Góra towards the Gorzów Church, since that Church was considered by the state authorities as the most hostile as far as the observation of their decisions was concerned. The credit goes to bishop Wilhelm Pluta, who staffed the parishes in his own way and defended priests who were persecuted by the totalitarian system as well as created so-called exposed curacies, inhabited by a curate who was formally dependent on the parish administrator, but in practice was in sole charge of his pastoral centre.

It is owing to the uncompromising attitude of the clergy and laity that the Office for the Matters Concerning Religions did not succeed in their trial to create a parish independent from the Church structures in Gądków Wielki. On that basis, after analyzing the extant archival documents, one is led to the conclusion that the ecclesiastical administration in Zielona Góra, in spite of remarkable efforts and means, did not gain any significant influence on the staffing of ecclesiastical posts.